

Stranda Kommune

Kulturminneplan for Stranda kommune 2018 – 2028

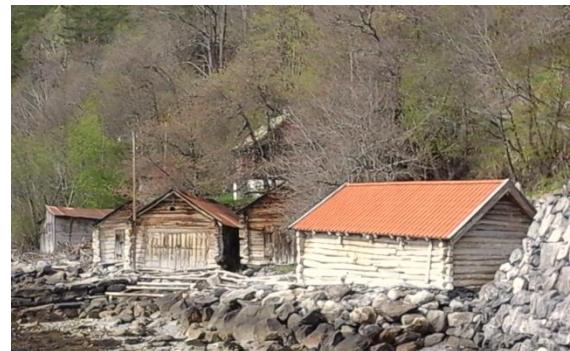
Stranda

Sunnylven

Geiranger

Liabygda

Innhald:

Del 1:

1. Føreord

2. Mål og rammer for planarbeidet

- 2.1. Innleiing
- 2.2. Føremål med lokal kulturminneplan
- 2.3. Informasjon og medverknad

3. Kulturminne og kulturhistorie i Stranda kommune

3.1. Kulturhistoria i Stranda kommune

3.2. Tematisering av kulturhistoria

- 3.2.1. Busetnad
- 3.2.2. Næringsverksemnd
- 3.2.3 Samferdsel
- 3.2.4. Skule og opplæring
- 3.2.5. Kulturverksemnd
- 3.2.6 Krig
- 3.2.7. Kyrkjer
- 3.2.8. Fornminne
- 3.2.9. Museum

3.3. Aktuelle kulturminne/kulturmiljø i Stranda kommune

3.3.1. Geiranger

- 3.3.1.1. Møllsbygda
- 3.3.1.2. Homlong
- 3.3.1.3. Maråk/Gjørva/Vinje
- 3.3.1.4. Holebygda
- 3.3.1.5. Flydal
- 3.3.1.6. Ørjasæter
- 3.3.1.7. Opplendskedal
- 3.3.1.8. Geirangervegen
- 3.3.1.9. Fjordgardane
- 3.3.1.10. Fornminne i høgfjellet i Stranda kommune

3.3.2. Liabygda

- 3.3.2.1. Overå
- 3.3.2.2. Lied
- 3.3.2.3. Ringset
- 3.3.2.4. Stavseng
- 3.3.2.5. Fjordgardane

3.3.3. Sunnylven

- 3.3.3.1. Hellesylt
- 3.3.3.2. Langedalen
- 3.3.3.3. Nibbedalen
- 3.3.3.4. Sunnylvsbygda

- 3.3.3.5. Rindalen/Moldskreddalen
- 3.3.3.6. Fjordgardane

3.3.4. Stranda

- 3.3.4.1. Stranda tettstad
- 3.3.4.2. Strandadalen
- 3.3.4.3. Bygda
- 3.3.4.4. Fausa
- 3.3.4.5. Fjordgardane

3.4. Museum

Del 2:

- 4. Handlingsprogram for kulturminnearbeidet i Stranda 2019-2023**
- 4.1. Hovudmål og resultatmål**

4.2. Tiltak, generelle

- 4.2.1. Omsynssoner
- 4.2.2. Kart over kulturminna med koordinatar
- 4.2.3. Opprette dialog/kontakt med grunneigarar om kulturminne/-miljø i privat eige) utsett
- 4.2.4. Verdivurdering, kriterium for utval - kompetansebygging

4.3. Tiltak, enkeltobjekt

Del 3:

- 5. Oppslagsdel**
- 5.1.** Ord og omgrep
- 5.2.** Rammer - Lovverk som regulerer planarbeidet
- 5.3.** Eksisterande register for kulturminne *husk kyrkjene*
- 5.4.** Kulturminne som ikkje er omfatta av planen
- 5.5.** Sentrale aktørar i kulturminnevernet
- 5.6.** Korleis verne?
- 5.7.** Vernebegrep i lovverket
- 5.8.** Verdsetting av kulturminne og kulturmiljø
- 5.9.** Kjelder: Kvar finn vi skriven informasjon om fortida?
- 5.10.** Oversikt over tema i Bygdeminne for Stranda Sogelag

Del 1:

1. Førord

Riksantikvaren har i brev til Møre og Romsdal fylkeskommune av 26.03.2015 lagt inn følgjande målformulering for kommunale kulturminneplanar:

Arbeidet med kommunale kulturminneplanar skal vere eit middel for å setje kulturminne på den lokalpolitiske dagsorden og etablere ein større grad av lokal forankring og medverknad i utvalet av viktige kulturminne som skal takast vare på. Kommunale kulturminneplanar skal styrke kunnskapsgrunnlaget for politiske og administrative avgjerder i kommunen, skape føreseielege vilkår for forvaltning, eigrarar og utbyggjarar og vere ein reiskap for å synliggjere kulturarven som ressurs.

Riksantikvaren har lagt følgjande vilkår for plan og planarbeidet

- Kommunen har ein prosjektplan (tidsplan) for arbeidet fram til vedteken plan.*
- Det skal vere politisk vedtak om å utarbeide ein kommunedelplan for kulturminne.*
- At verneverdige kulturminne blir lagt inn i databasen Askeladden*
- Kommunen skal rapportere til fylkeskommunen om framdrifta.*

Stranda kommune er delt i fire bygdelag, og folket har opp gjennom tidene levd av jakt og fiske, landbruk og handverk og i moderne tid industri. Mange stader i kommunen er det teke vare på utstyr, reiskapar, bygningar, vegar, kulturlandskap o.a.. Dette private initiativet gjer at vi har eit stort tilfang av kulturminne i Stranda kommune. Fleire lag og organisasjonar har og vore delaktige i arbeidet med å sikre kulturarven.

Planarbeid

Etter vedtak om å starte planarbeidet i 2016 blei det oppnemnt ei gruppe som skulle arbeide med kartlegging av kulturminne i Stranda kommune. Gruppa har laga ein plan med oversikt over kulturminne, som skal vere grunnlag for bygdemøte der innbyggjarane kan kome med innspel. Gruppa har vore på synfaring i alle bygdelaga og snakka med lokale kontaktpersonar. Kontaktpersonar / informantar er opplista i vedlegg 3). Mange av kulturminna er dokumentert med fotografi.

Registreringar

Opp gjennom åra er det utført registreringsarbeid i regi av Stranda Kommune. Det er registrert om lag 50 kulturminne som har formelt vern. I SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminne i Noreg) er det registrert om lag 630 objekt. Elles er det ei omfattande liste over litteratur som omtalar kulturminna og kulturarven i kap. 5.9. i planen.

Plangruppa:

Brit O. Mølsæter Hansen, Petter Hjørungdal, Odd Normann Hoff, Terje Drege Rusten, Kåre J. Stadheim, Oddhild H. Stadheim.

2. Mål og rammer for planarbeidet

Mål og rammer er henta frå Møre og Romsdal fylkeskommune sitt hefte: "Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi".

St.meld.nr.16 (2004-2005) og St. Meld. nr. 35 (2012-2013):

- Strategisk mål: Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø vil ein ta vare på og forvalte som bruksressursar og som grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping. Ein ønskjer å sikre eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø i eit langsiktig perspektiv.
- Nasjonalt resultatmål 1: Det årlege tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø som fylgje av at dei blir fjerna, øydelagde eller forfell, skal minimaliserast. Innan 2020 skal tapet ikkje overstige 0,5 prosent årleg.
- Nasjonalt resultatmål 2: Freda og fredingsverdige kulturminne og kulturmiljø skal vere sikra og ha ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.
- Nasjonalt resultatmål 3: Den geografiske, sosiale, etniske, næringsmessige og tidsmessige breidda i dei varig verna kulturminna og kulturmiljøa skal bli betre, og eit representativt utval skal vere freda innan 2020.

Sentrals nasjonale rammer

- Lov om kulturminner (kulturminneloven) (1979)
- Naturoppsynslova (1996)
- Om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldsloven) (2009)
- Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø, Rundskriv nr T-3/00
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (kongelig res. 24.06.11)
- NOU 2002:1 *Fortid former framtid. Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*
- St.meld. nr.16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*
- St.meld. nr.22 (2004-2005) *Kultur og næring*
- Meld. St. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste*

2.1. Føremål med lokal kulturminneplan

Kulturminne og kulturmiljø er viktige fellesgode for lokalsamfunna. Ein slik plan vil gje grunnlag for kunnskapsbygging om lokale kulturminneverdiar. Stranda kommune utmerker seg med svært mange og til dels særmerkte kulturminne, og er ein verdsarvkommune. Dette gjev ekstra store forpliktingar til å ta vare på kulturminna i vår kommune. Dessutan gjev kulturminne også grunnlag for verdiskaping, t.d. i samband med reiseliv. Også som reiselivskommune er Stranda særmerkt, og vil dermed ha stor nytte av kartlegging og dokumentasjon av kulturminneverdiane.

Måla med utarbeiding av ein kulturminneplan er fleire:

1. Registrere og dokumentere kulturminne for ettertida (eigenverdi)
2. Vere eit godt verktøy for forvalting av kulturminna, og samstundes auke merksemda og kunnskapen om desse
3. Gje grunnlag for lokal verdiskaping, t.d. innan reiselivet (tilleggsverdi)
4. Gje grunnlag for å prioritere tiltak på denne sektoren basert på faktainformasjon
5. Hjelpe til med å utløyse fleire kategoriar av midlar (t.d. spelemidlar) som ein kan bruke til skjøtsel av kulturminne

2.2. Organisering og medverknad

Stranda kommune har vedteke «*Kommunal planstrategi 2012-2016*» (KOM 071/12). I denne planen står utarbeiding av kulturminneplan oppført som prioritert oppgåve i 2014. Kommunen er difor på etterskot med dette arbeidet.

I sak HOK- 069/16, møtedato 12.09.2016, gjorde HELSE, OPPVEKST OG KULTURUTVALET slikt vedtak:

«*Prosjektplan for arbeidet med kulturminneplan for Stranda kommune vert godkjend. Arbeidet med praktisk registrering vert sett i gang i regi av oppnemnd arbeidsgruppe i samarbeid med administrasjonen i kommunen. Midlar til arbeidet med å utarbeide kulturminneplanen må innarbeidast i budsjett 2017 om den skal fullførast i 2017.*”

Arbeidet starta med kurs i bruk av BraFelt. Etter to møte med fylkeskommunen (18.01.2017 og 14.02.2017) fekk arbeidsgruppa (KMP) mandat til å utarbeide eit framlegg til kulturminneplan.

Arbeidsgruppa har bestått av Petter Hjørungdal, Brit Oliva M. Hansen, Odd Normann Hoff, Terje Drege Rusten, Oddhild Hole Stadheim, Kåre John Stadheim og Inge Bjørdal (Stranda kommune).

Arbeidsprosessen var planlagd slik:

Tid	Kva	Ansvar
2012 - 2016	Kommunal planstrategi	Formannskapet/komm.styret
Sept. 2016	Godkjenning av prosjektplan	HOK
Sept. 2016– juni 2017	Opplæring av registreringsmedarbeidarar Utarbeiding av framlegg til plandokument	Arbeidsgruppa
Mai 2017	Synfaring i bygdelaga Vedtak om oppstart	Arbeidsgruppa
Medio juni 2017	Evaluering av framlegg til	Administrasjonen og

	plandokument og drøfting av vidare arbeid.	arbeidsgruppa
Hausten 2017	Eventuelle grenadamøte og ferdigstilling av planen.	
Våren 2018	Plan til høyring og godkjenning, fullførd plan vedtatt.	Formannskapet Kommunestyret

3. Kulturminne og kulturhistorie i Stranda kommune

3.1. Kulturhistoria i Stranda kommune (Ei side av Odd N.H.)

3.2. Tematisering av kulturhistoria

3.2.1. Busetnad (byggeskikk, gardsbruk, tettstader, byprega busetnad.)

3.2.1.1 Tun

Stranda kommune er ein vidstrakt og grisgrend kommune. Gardstuna ligg no ofte rimeleg spreidde, men før utskiftinga på 1800-talet, var klyngetun vanleg både grunna rasfare og små areal av dyrkbar jord. Frøysa- og Møllstunet er døme på klyngetun som framleis eksisterer.

3.2.1.2 Sætrar

På våre kantar hadde dei fleste gardar fleire sætrar, både vår-/haustsætrar og sommarsætrar. Dette var nødvendig for å skaffe nok fôr til buskapen. Vår-/haustsætrane låg nærmast gardane medan sommarsætrane låg høgare til fjells. Dei fleste sætrane er ikkje lenger i drift, men mange av sætrehusa er redda for ettertida sidan dei blir brukte i fritidssamanheng.

3.2.1.3 Naustmiljø

I Stranda kommune er det 11 naustmiljø med til saman om lag 70 naust i varierande tilstand.

Alt frå tidlege tider har folket i vår kommune ferdast på fjorden. Robåtar av alle slag har vore i bruk for å frakte folk, dyr og varer. Det har vore naudsynt å ha naust for å ta vare på båtane. Dei nausta som no står att, er verdfulle kulturmiljø, som vi må stimulere eigarane til å halde i stand.

Naustrekka ved Liasjøen

3.2.2. Næringsverksemد

3.2.2.1 Landbruk

Landbruket har gjennom alle tider sett spor etter seg. Naturalhushaldet gjorde at alle måtte produsere hovedtyngda av maten sjølve og det var lite innovasjon og utvikling fra vikingtida og langt ut på 1800-talet. I eit lite bygdesamfunn skulle ein helst korkje vere først eller sist, og å prøve ut nye måtar å gjere arbeid på var ikkje enkelt. Etter kvart som folketalet auka, vart det mangel på jord, og folk vart tvungrne til å finne nye buplassar i bratte fjellsider. Slik oppstod fjord- og hyllegardane i vår kommune. Til langt ut på 1900-talet var det lite dyrking på myrar og vassjuk jord, men nye reiskapar og ny kunnskap om grøfting gjorde at ein no kunne utvide dyrkamarka.

Kvernhus på Øggarden på Ringset i Liabygda.

3.2.2.2 Handverk

I det gamle bondesamfunnet vart det meste laga heime på garden. Nokre produkt var likevel så avanserte at det var behov for å bytte til seg varene, eller få hjelp av særskilt nevenyttige kvinner og menn. Dette var handverkarar som t.d. skomakarar, smedar og skreddarar.

Smie i Knutgarden på Helset i Sunnylven.

3.2.2.3 Industri

Etter kvart som folketalet vokste, var det ikke plass på gardane lenger og folk måtte finne seg nye levevegar. Etterspørselen etter kjøpevarer auka og handverksbedrifter utvikla seg til større industriføretak. Dette skapte mange nye arbeidsplassar i kommunen vår. Døme på slik utvikling er t.d. Berge Trevarefabrikk, rokkekfabrikken på Fjørstad, Geiranger Møbelverkstad, Ringstad Pølsefabrikk og bygdemeieria. Det oppstod også nye industrigreiner. I 1908 starta P.I. Langlo opp med produksjon av korgmøblar. Dette var så vellykka, at det etter kort tid oppstod fleire fabrikkar i denne bransjen. Dei nye maskinane trong vedlikehald, og dermed oppstod mekanisk industri. I ein periode på 1900-talet utvikla tekstilindustrien seg til å bli ei viktig næringsgrein i kommunen. Det vart også starta næringsmiddelindustri, og i dag er Stranda kommune leiande på dette området med fleire store industriføretak. I dag er industrien den viktigaste næringsvegen i kommunen, og Stranda er ein viktig industrikommune også i nasjonal samanheng.

Berge trevarefabrikk

3.2.2.4 Turisme

Turismen i området vårt starta på 1800-talet. I starten var turistane få, reiste på eiga hand og tok inn der det var losji å få. Etter kvart auka turiststraumen og folk oppdaga at dette kunne gje dei inntekter. Dermed vart det bygd hotell og andre overnattingsstader både i Geiranger, i Sunnylven og på Stranda. Turismen gav ringverknader til skyss- og handelsnæringa, og i Geiranger førte dette faktisk til oppstart av Geiranger Vognfabrik, som bygde bilar på chassis importert frå Opel sin fabrikk i Tyskland. I dag er Stranda kommune ein stor turistkommune i landet både når det gjeld bil-, buss- og cruiseturisme. I tillegg er Strandafjellet ein viktig skidestinasjon.

3.2.3 Samferdsel

Alt frå den første busettinga laga folk seg råser mellom gard og grend. Frå 1400-talet og utover veit vi at desse råsene vart forbetra til ride- og kløvvegar. Bøndene fekk då påbod om å utføre arbeidet og vedlikehalde dei. Standarden på «vegen» var slik at ein mann kunne leie ein hest med kløv på. Slike vegar finn vi restar etter mange stader i kommunen, til dømes over Geirangerfjellet, Flofjellet, Ljøbrekka og gjennom Nibbedalen/Norangsdalen.

På 1800-talet vart det meir fart i vegbygginga. Det vart bygt vognvegar i grondene og mellom gardane. Postvegen over Ljøbrekka som stod ferdig i 1862 og Geirangervegen til Skjåk, fullført i 1889, er døme på denne utviklinga. Dei første kvelvingsbruene er frå denne tida.

«Gamlevegane» er viktige kulturminne i alle bygdelag. Dei gir kunnskap om ei tid då samferdsla og framkomstmiddla var annleis enn i dag.

I 1907 vart Geiranger Skysslag AS skipa, og første bilen i kommunen kom til Geiranger i 1911. Stranda Bil p/l vart skipa i 1919 då første bilen kom til Stranda. Gamlevegane kunne delvis brukast i starten, men bilane kravde etter kvart ein betre vegstandard, og kommune- fylkes- og riksvegane som vart bygde utover på 1900-talet, måtte ta omsyn til det.

Felles for denne vegbygginga som no kom, var at det tok gjerne 20-30 år frå planarbeidet starta til vegen var ferdig. Såleis fekk ikkje Stranda vegsamband med omverda, til Sykkylven, før i 1937. Sunnylven fekk køyrbar veg til Hornindal i 1905 og gjennom Norangsdalen i 1896. Frå Geiranger vart Ørnevegen til Eidsdal ferdig i 1954. I 1962 stod Ljøvegen mellom Stranda og Sunnylven ferdig. (**Fausa?**) Liabygda til Stordal i 1930-åra og til Valldal i 1975. Siste tilvekst er Gravanesvegen i 1979 som korta ned ferjestrekninga over fjorden til 12 minutt.

Sjølv om vegane vart viktigare for samferdsla med åra, var det likevel fjorden som først og fremst var ferdselsvegen mellom bygdene til langt ut på 1900-talet. Fram til midten av 1800-talet var det, utanom jektene, færingen som var einerådande på fjorden. Stør, vorar, og frå 1880-åra og utover, kaier, fortel om kor avhengig dei var av fjorden. Den første kaia i Storfjorden vart bygd i Geiranger i 1887, og kaiene på Ljøen og i Oaldsbygda er også gode døme på denne utviklinga. I 1857 vart første dampbåten sett i rute på sunnmørsfjordane. Heilt fram til 1950-talet, då dampbåtrutene vart nedlagde, var dette sjølege livsnerven for busettinga langs fjorden. Alt dei produserte og skulle selje og kjøpe, gjekk sjøvegen.

I 1920 vart Møre Fylkes Ruteselskap (seinare MRF) skipa og fekk frå då av ansvaret for trafikken på fjorden. Etter krigen vart bilferjene stadig viktigare etter kvart som vegnettet vart bygt ut og biltrafikken auka.

3.2.4. Skule og opplæring (Odd skriv tekst)

Omgongsskule, glandaskule, folkeskule, framhaldsskule, realskule, ungdomsskule, gymnas/vidaregåande skule, (bilde)

3.2.5. Kulturverksemd / Frivillig lagsverksemd

Etter kvart som folkeopplysninga betra seg, og folk fekk meir fritid, auka interessa for frivillig lagsarbeid. Frå slutten av 1800-talet og starten av 1900-talet vart fleire lag stifta, nokre som interesseorganisasjonar, og nokre berre til tidtrøyte. Samtalelag, skyttarlag, bonde- og bondekvinnelag, fråhaldslag, ungdomslag, idrettslag, song- og musikklag, helselag og sanitetslag, kristne lag og misjonsforeiningar var nokre av laga som vart starta opp. Seinare kom nye lag som Raudekrossen, kunstlag, husflidslag, 4-H-lag, småbåtlag, pensjonistlag, sogenemnd/sogelag m.flere til, heilt opp til vår tid. Slike lagsarbeid fekk ringverknader for ulike kulturaktivitetar, og eit sterkt og vidfemnande kulturliv er viktig for trivselen i bygdene våre.

3.2.6 Krig

Frå dei eldste tider vart ufred varsla ved at vetane vart tende, og då måtte utskrivne soldatar reise ut. Ulike skipreide, som t.d. Sunnylven, hadde plikt til å reie ut eit hærskip med soldatar (leidangen).

Lokalsamfunnet(legda) hadde ansvar for å skrive ut soldatar, halde dei med mat ei viss tid og betale pengar til krigskassa i Bergen. Den militærteknologiske utviklinga med meir kostbar og effektiv våpenindustri gjorde at staten måtte ta over militærstellet. Menn frå bygdene våre har vore med i ulike krigar fram gjennom historia, m.a. Kalmarkrigen og Napoleonskrigane.

Mange var på nøytralitetsvakt under 1.verdskrigen og i 1939/40 før krigsutbrotet. I aprildagane 1940 var mange menn mobiliserte, og Erling O. Ringdal og Olav Lie fall. Seinare under krigen miste desse livet: Louis Norman Larsen, Anders Perry Haugen, Asbjørn Olav Tryggestad, Lars O. Hole, Peder Andreas Nyberg og Johannes Sundsby.

På Hellesylt var stasjonert tysk vakt frå våren 1940 til i slutten av 1943. I Geiranger var nokre tyskarar ein bok, og dei sette i gang arbeid med bunkers der inne. Til Stranda kom tyske soldatar 17.mai 1940. Dei tok hand over ungdomshuset og sette ut ein vaktpost på Olmannhamrane, men reiste ved jonsoktider same året.

3.2.7. Kyrkjer

Stranda har vore mellom dei fyrste som fekk kyrkje på Nord-Vestlandet. I gamle skrifter kan ein lese om ”Arnljot Gaddabein som tok den kristne trua og reiste kyrkje i Upsvik”. Dette må ha hendt tidleg på 1000-

talet. Den første sunnylvskyrkja vart truleg bygd i Arne Jonson Korsbrekke si tid, kring 1150. I biskop Aslak Bolt si jordebok, som vart skriven i 1432, er både Opsvik og Sløgstad nemnde som kyrkjestedar, og sunnylvskyrkja er nemnt ”Sunnifli kirkinsokn”. Kyrkjene som er i bruk i dag på Stranda og i Sunnylven er høvesvis bygde i 1838 og 1859. Den første kyrkja i Geiranger vart bygd kring 1450. Denne blei riven i 1742 og ny stod ferdig i 1744. 2. juli 1841 brann denne kyrkja ned. Ny kyrkje stod ferdig i 1842. Liabygda kyrkje er fra 1917. I kvart bygdelag er det gravstad ved kyrkjene. Geiranger kyrkje og Stranda kyrkje er verna. Sunnylven kyrkje er listeført og ei av 38 i Møre og Romsdal med særleg høg verneverdi.

3.2.8. Fornminne / fortidsminne

Eit fornminne er i dag eit kulturminne frå steinalderen til mellomalderen, det vil seie frå tida før reformasjonen i 1537. Slike minne er etter kulturminnelova automatisk freda. Nokre eksempel kan vere bogestillingar, dyregraver, hærbører, kløvvegar, gravhaugar, rydningsrøyser og hustufter.

Den eldste staden med sikre spor etter menneske i Stranda Kommune er truleg på Lundaneset. Her vart det i 1920- og i 1980-åra gjort funn av flintstein som er tidfesta til ca 9400 f Kr.

Bogestillingar, hærbører og dyregraver vart brukte i samband med reinsdyrjakt, men desse finn ein berre i fjella aust og sør for Sunnylvsfjorden, det vil seie i Geirangerfjella og i dei søraustre Sunnylvsfjella.

Gravhaugar og rydningsrøyser finn ein i alle bygdelag i kommunen. På garden Opsvik på Stranda er restane etter den første kyrkja på Stranda frå 1000-talet, framleis godt synleg. I alle bygdelaga er det funne mange lause fornminne.

Det finst ei oversikt over fornminne i Stranda Kommune på askeladden.no og kulturminnesok.no og i bygdebøkene.

3.3 Kulturminne i Stranda

3.3.1. Geiranger

3.3.1.1. Møllsbygda

Resstølen (murar v/ Korsmyra)	Hamreløa
Hesjedalssætra (murar)(Møll)	Sletthaugløa
Grandegråsteinsætra (murar)	Gjerdeløa (ved Fv 63)
Gråsteinsætra (murar) (Møll)	Gjerdeløa (murar)
Møllssætra (murar)	Fjellkløvløa (murar)
Grandesætra (murar)	Kvernhus Framigard (murar)
Torvløer ved Grandesætra (murar)	Kvernhus Utigard (murar)
Haugsetsætra	Utløe (Framigard)
Haugsettjønna, oppdemt/veita	Øvsthaugløa
Steingarden på Haugset	Plassen (Maurflåna) (murar)
Ørnevegen	Sjoteigen (murar)
Gamlevegen	
Møllstunet	Storløkvilet
Tørkestove	Botnaløene (murar)
Sommarfjøs	Nausekvilet
Kvernhus	Bannvedgarden
Sætrevegen i Møllsdalen	*Møllsvatnet, demning
Legefjøsane (murar)	Møllsbygda kraftverk (murar)
Legebruna	Naust (5 stk Møll/Mølsæter)
Sluskeura	Naust (3 stk Grande)
Sponaløa (murar)	Stører
Storeløene (murar)	Steinterassar
Storløbruna	

3.3.1.2. Homlong

Steinterassar	Stører
Naustmiljø (5stk)	Geila Utløer på Skagefjellet og i Skagevika

Trohaugløa	Halvegs kvilet
Kviehellen	Sætrebrunnen (restaurert)
Liggarhellen	Homlongsætra
Mjelkeplassen	Brunnhuset (restaurert)
Sætrevegen	Skagedalssætra

3.3.1.3. Maråk/Gjørva/Vinje

Gamlevegen i Maråkstranda

Naustmiljøet	Einhaugkvia
Møllsbygdgarasjen	Kvilet
Uragarden	Reitekvia m/ 2 husmurar
Villa De Sving	Gjørvalia (murar, sæter)
Skysslagskiosken	Gjørvaliråsa
MIL-stasjonen	Raudebuda (Sølvbud)
Sølvbuda (murar)	Stiftelsen Familien Mjelvas Veteranbilsamling,
Kløvstien (Maråk-Vinje)	Hotel Union
Knutenhuset	Union Kraftwerk
Jarle Møll/Vally Oldervik Møll stiftelse (bilde)	Gravhaugane på Vinje
Skors-Pe-åkeren	Kvernhus Vinje v/Fv 63
Maråk skule	Smie på Vinje
Bedehuset	Tørkestove (murar)
Kvernhus (murar) Maråk	Norsk Fjordsenter
Kyrkja	Gamlehuset i Gjerdet (Røykstove)
Bilverkstad /Martin Mølsæter	Einar Flydal-huset (Geiranger Møbelverkstad)
Gjørvabruna	Gildetun
Geiranger kraftverk	Mørkjå
Gjørva klyngetun	Utløer (murar)
Olaløa	Kvernhus i Geoparken
Smie (murar)	Bautasteinen
Stør Gjørvavika	Skytebana m/5 hald
Vorer Gjørvavika	Kvanndalssætra
Fiskedammen	Vinsåssætra
Høgebakkane-kulturlandskap	Storsætra
Lauvhellen-kulturlandskap,	
Skyttargrav Lauvhellen	

3.3.1.4. Holebygda

Kløvstien (vinje Camping-Hole)

Vesterås gard/tun	4 kviler
Tuftene (murar)	Tufte-Lars utløa (murar)
Smia (murar)	Smie, (murar Ellingbruket)
Smiebrunnen Murar)	Hotell Utsikten Bellevue
Tufteløa (murar)	Inghild og Jonn Dahls stiftelse (Inga M J Stadheim, veving)
Løstad	Bautastein, kroning 1906
Gamle Vesteråsvegen	Bautastein, Keiser Wilhelm/rasulukka 1907
Kvernhus (murar)	Jettegryte/*Brunn
Inga – Severine huset (murar)	Holebakkanne
Langesteinen (Diktar Tore Ørjasæter)	Litlesæter-kvilet
Liastølen (murar)	Litlesætra (murar)
Storsæterfossen	Einehaugkvilet
Vesteråssætra	Grinddalssætra (hus/murar)
Gamlestølen (murar)	

3.3.1.5. Flydal

Holemyrane, utløer (murar)

Flydalshellen (ved Fv 63)

Smie (murar)

Kristinehuset (Gjerdet 3)	«Magnushellen»
Kristineløa (murar)	Flydalssætra (murar)
Haugtuftene	Gamlesæterstølen (murar)
Kvernhus	Haugsæterstølen (murar)
Kvernhusmurar (ved Tverrabøhølen)	Svartfjellstølen (murar)
Litlestova	Mjeltehellen
Utløe i Skaret	Flydalsvatnet demning
Utløer (murar) i Marka	

3.3.1.6.Ørjasætra

Varhølplassen
 Myldehus(1)
 Kløvstien (Utsikten-Ørjasætra)
 Hjartflåbakken
 Kvernhus (murar)
 Kvernhushellen
 Heimste torvløa (murar)
 Fremste torvløa(murar)
 Smalestølen (murar)
 Revgrænet, hole
 Sommarfjøs
 Geitkvia, «Heim med elvane»
 Mjølkarplassen
 Moldbakk-kvia
 Moldbakk-kyrkja
 Murar etter gamlehusa
 Geitsletta, murar
 Kalvgeilløa
 Reiteløa
 Vinsåsvegen
 Øvste Kalvgeilbrekka (Vinsås)
 Per Horten hellen
 Storhellen
 Nybrugarden
 Uragjerdet (viser ikkje)
 Kvanndalssætra
 Kvanndalsvegen/råsa
 Gamlestølen (murar)
 Hærbører i Djupdalen
 Dyregrav

3.1.7.Opplendskedal

Longkvitla (plass) (viser ikke)
Kvernhus(murar)
Heimste/fremste kviegarden
Iverløa (murar)

Løhammaren (restar murar)
Kleivasætra (viser ikke)
Dalssætra (murar)
Kløvstien
*Sæter v/Stabrekka (viser ikke)

3.3.1.8.Geirangervegen

Vinjebruna
100 m steinen
Gjerdebruna
Kopebruna
Flåbruna
200 m steinen
Holebruna
Flydalsjuvet
Knuten
Kvanndalsbruna
Uragjerdsvingane
Lisbet-Hans hellen
600 m steinen
Hellebakkane (kløvstien viser)
800 m steinen
Styggemannshellen
Kløvstien Hestebrehola-Djupvatnet
Restar etter husmurar/trapp v/kløvsti visavi
Storevika

Nedre Blåfjellbruna
Øvre Blåfjellbruna
Jettegryte Blåfjell
Blåfjellbrakka
Hamarmyrtjønna (oppdemd)
1000 m steinen
Murar etter Nyembrakka
Myldehusa (22)
Naustmurar ved Djupvatnet
Murar v/Djupvasshytta
Rosenkviststeinen
Murar v/Tutheim
Murar v/Langvasstjønna
*Telegrafhytta v/Langevasstjønna

Nibbevegen
Myldehus
Signalhytta (på toppen av Dalsnibba/frå kriigen)

3.3.1.9. Fjordgardane

Hyskjet (murar)

Heimesætra (murar)
Tverrabøsætra (murar)

Gomsdalen

Oppistova, hus
Løe (murar)
Nedistova (murar)
Løe (murar)
Gomsdalsråsa
Kloppa i Gomsdalen
Hagarden (skiljet mellom Gomsdalen-Oaldsbygda)

Knivsflåna (Kniven)

Røykstove
Stabbur
Løe
Naust
Steinterassar
Sætrevegen til Knivssætra
Heimesætra (murar)
Knivssætra (murar)
Steinmur på fjellet mellom Knivsdalen og Horvadlagsdalen

Bringa

Naustmurar/stø
Hus (murar)
Løe (murar)
Steinterassar
Bringesætra (murar)

Horvadraget

Husmurar
Løemurar
Storhellan
Uløemurar

Sjøbuda
Råsa opp/innatt til G
To lører
To våningshus
Brunnhuset
Utlører (murar)
Bjønnasætra (murar)

Megardsplassen

Husmurar
Løemurar
Ljøsura
Sætremurar ved Ljøsurnakken
Blomberg (Hølten)
Hus/løe samanbygt

Løypestrengfeste	Matvika
Syltavika	Våningshus
Våningshus	Løe
Løe (murar)	Uthus
Naust (nytt)	Naust/stø
Syltaviklia (murar)	Korsfjellet (Murar)

3.3.1.10. Fornminne i fjella i Stranda Kommune

I fjellområda i Rauma, Norddal og Stranda er det no registrert over 1500 kulturminne. Av dette er 1115 bogestillingar, 100 hærbøre og 60 dyregarver, resten er murar.

Fylgjande kulturminne finn ein i Geiranger- og Sunnylvsfjella:

Heimstevatnet, Djupdalen	-hærbøre
Heimste Dyregravvatnet, v/osen	-hærbøre
Heimste Dyregravvatnet, austenden	-steinhytte (gjetarhytte)
Fremste Dyregravvatnet, austenden	-dyregrav
Overgang Djupdalen-Vien, stor stein	-hærbøre
Overgang Kolbeinsdalen-Djupdalen	-hærbøre
Dyrebakkvatnet, Vien, austenden	-hærbøre
Dyrebakkvatnet, osen	-2 dyregraver
Stavbrekka	-bogestilling
Stavbrekka	-hærbøre
Djupvatnet, nordenden	-hærbøre
Grinddalen	-hærbøre
Grinddalen	-dyregrav
Skabremurane, Grinddalen	-mur
Vinsåshornet	-10 bogestillingar
Vesle Såthornet	-37 bogestillingar
Mellom Såthornet-Blåhornet	-17 bogestillingar
Mellom S-B	-kjøtlager
Little Vesteråshornet	-
Mellom Holegga-Vesteråshornet	-29 bogestillingar
Laushornet-Sætretverrfjellet	-23 bogestillingar, 1 hærbøre
Sandurfjellet	-28 bogestillingar, 1 hærbøre
Grandevasseggja	-17 bogestillingar
Tverrfjellet	-3 bogestillingar, 1 hærbøre
Trygghola	-10 bogestillingar
Grandevatnet, osen	-1 dyregrav, 1 bogestilling
Gråsteindalen	-dyregrav, bogestilling
Gjerdefossen	-dyregrav (ØM)
Geitfonnegga	-10 bogestillingar
Eidshornet.Indreeidshornet	-bogestillingar
Oaldseggja	-bogestillingar
Storevasseggja	-10 bogestillinga
Storevatnet	-2 dyregraver, 20 bogestillingar
Sanddalen	-39 bogestillingar
Geitfjellet	-bogestillingar
Mellom Geitfjellet-Teinøsa	-21 bogestillingar
Gomsdalen	-mur
Gomsdalen-Sledalen	-mur

Knivsflåna-Horvadraget	-mur
Vollsetskåla (mot Hole)	-28 bogestillingar
Storflåegga	-12 bogestillingar
Ljisureggja	-10 bogestillingar

3.3.2.Liabygda

3.3.2.1. Ovrå

Ovråneset, naustmiljø (Plassenaustet, Elling-/Toregarden, Gunna-/Larsgarden, Plasse-Petter
 Seks kvernhus langs Instegrova (Kverngrova?)
 Kvernhus der vegen går opp til Karsten og Marit
 Sagbruk (Ved Niklagarden, Larsgarden, Ellinggarden, Gunna-/Knutgarden og Sagplassen)
 Sagbruk på Toregarden (Jostein Dalen)
 Oppankringsplass for frakteskuta Norden innom Ovråneskaia (Frakta varer, sild og ved, frå og til Ålesund)
 Løypestrengar (Frå sætra til Vollane, frå Svartfjellet til ein sving på vegen til Ovråneset)
 Ovråsætra (7 sætrehus, nokre står fortsatt)
 Sledeveg frå sætra og til Vollane
 Høyloë på vegen til sætra (restar)
 Nakkesætra (Restar)
 Bjønnalauget (Små vasspyttar)
 Gravrøys ? nedanfor vegen vest for Vollane
 Vetepllass ut på kanten mot fjorden innanfor Ovrå (Instehaugen ?)
 Restar av buplass ovanfor Lauvvikane ved Bjønnavadet (Kjelde: Randi Flø Storfjordnytt)
 Møbelfabrikk (Magne Overå)

3.3.2.2. Li

Liasjøen, naust
 Liakaia (Anløp av dampskip både før og etter at kaia vart bygd)
 Butikk ved Liakaia (Nedbrent)
 Kvernhus (Bøen og Øvstegarden)
 Gjerdesaga (Nedanfor fylkesvegen, saging berre om natta grunna lite straum)
 Bedehuset
 Ungdomshuset
 Gamleskulen (Seinare møbelfabrikk)
 Telefonsentral (Bøen og Gjerde (Ola Lied))
 Postkontor (Sjurgarden)
 Hoppbakke ved Langmyra
 Liasætra (Nedstestølen og Øvstestølen ?)
 Råka (Geil for kreatur)
 Vassgrøft (Frå sætreelva til klyngetunet, Sjurgarden)
 Vasshjul ved klyngetunet
 Gamlevegen mellom Li og Overå (Vollane)

3.3.2.3. Ringset

Bygdemeieri ved Ringsetelva
 Meieribakken (Hoppbakke)
 Kraftverk (Dam ved bruhaugen og røyrgate til kraftverk ved fjorden) Først trerøyr så stålrojr.
 Ringsetsaga ved dammen.
 Naustmiljø for Lied og Ringset
 Løypestreng frå Heimevernslageret til Liakaia

Heimevernslageret var opprinnelig møbelfabrikk (Genial Atle Ringset)
Gamlebutikken, kafe og internat
Skytebane
Hoppbakke
Øggardstunet (På Sunnmøre museum)
Sommarfjøs (Øvst på bøen til Øggardstunet)
Bakaromn
Kvernhus og røykstove ved Ringsetelva (restar)
Grøft for vassforsyning til Ringset og Ansok med demning
Sagbruk ved Ringsetelva nedom vegen, oppgongssag frå 1870-åra
Liasaga nedom vegen nedom oppgongssaga (Er i bruk i dag)
Kvernhus Ole-Petter garden
Kvernhus ved Olagarden (Restar)
Liten plass under Ola-garden
Minikraftverk med dam, røyrgate og generator for fabrikk (Forsynte fabrikken om dagen)
Bru ved Liabygda trevare
Fleire kvernhus nedom brua (For gardane på Lied, Ringset)
Ringsetsætra (3 sel og fjøs, står delvis no)

3.3.2.4. Stavseng

Stavsengsætra
Gamlesætra låg der hytta på Andersgarden står no.
Jørgengarden hadde sæter litt nedom Gamlesætra
Nyesætra vart flytta lenger ut.
Sæter ved Risnakken (restar)
Liasaga
Kvernhus sørvest for Bjørkheimtunet (Restar)
Plassebruk sør for Jørgengarden mot Sunnylvsfjorden (Restar)
Tørkestove på Andersgarden (Restar)
Røykstove ved Jan Stavseng
Mura geil og oppkome og brønn ved Jørgengarden
Hoppbakke på vestsida av fylkesvegen
Skytebane på vestsida av vegen

3.3.2.5. Fjordgardane

Grova
Kvernhus (restaurert)
Tørkestove (restaurert)
Bakaromn ute

Klevberget
Løypestreng ned til nausta
Utandørs bakaromn
Høyløe
Sledeveg mellom Klevberg og Hammaren
Klevbergsætra (Grova og Klevberg hadde sel her)
Restar etter gammal vondagard

Ansok

Gamle gardsvegen til Ansok frå fjorden (Gammal sledeveg i lag med Grova)
Gardfjøs (Restar)

Smie og røykstove/tørkestove (Restar)
 Gangveg fra Klevberg til gamletunet på Ansok og vidare til Ringset
 Jørgengarden og Rasmusgarden
 To kvernhus ovom vegen (Klevberg øvst og Jørgen nedst)
 Kvernhus nedom vegen (Rasmusgarden)
 Sagbruk mellom vegen og kvernhuset
 Ansoknausta innom Gravaneset
 Slagghaugar etter tjørebrenning
 Anleggskai og anleggsveg opp til Gravanesvegen
 Ansoksætra (To bruk sætra her)
 Løypestreng frå Ansoksætra og ned i gamletunet
 Løypestreng frå markane og opp i tunet

Hammaren

(Kvernhusdalen restar ?) (Høyløe for Ansok)

3.3.3. Sunnylven

3.3.3.1. Hellesylt

Garvarkvia (Anne, Oddny)
 Badehuset
 Gamlemeieriet (murar)
 Kvernhuset "Kløppene"
 Høgebrua (spor etter den gamle)
 Hellesylt Bru
 Notanaustet
 Postvøren
 Stallane
 Båtstø (Hølen)
 Skomakarverkstaden, skomakarutstyr i Severinløa
 (Ingolf)

Huset til John Sæter med skomakarverkstad.
 Høgreiten (ruinar)
 Svarthammarløa
 Gata
 Teigaveien
 Grue
 Skorstein Grovasanden
 Murar etter Kleivabuda ?
 Gamlebrauta
 Jogardsleira ?
 Shellkaia
 Jogardsnaustet (murar)

3.3.3.2. Langedalen

Hellesylt bygdetun (Litlegjerdet)
 Holen (Løe, murar av hus, løypestreng)
 Gamle Øggardsbrua
 Nye Øggardsbrua
 Utløe Selhammarmarka
 Restar etter gamlevegen på Nybøen?
 Nybruhølen (Den må vi sjå på)
 Gamle Karbøbrua (restar)
 Postvegen mellom Karbø og Storhaugbrua
 Bombekrater 1940
 Hjellbrua ?
 Meieriet på Vikja ?
 Lensmannsstova
 Kraftverket i Langedalselva
 Storhaugbrua
 Slettene

Tronstadbakken (Hoppbakke)
 Gamle Tronstadbrua (Plassen heiter:xx)
 Kjellstad Heimigard og Framigard
 Føkhauen
 Kokartjønna
 Kjellstadbrua
 Brua til Langøylia
 Gamle Røyrhusbrua
 Skulen på Røyrhus
 Geiler og trøe på Røyrhus
 Nystove stabbur gnr.79br.8
 Toskedalssætra
 Tronstadsætra
 Kjellstaddalen (Tufter)
 Røyrhussætra (Rekstenhyttene) (Brudaholen
 Skihelledalen)(Tverrdalen tufter ?)(Sætremmeieri)

3.3.3.3. Nibbedalen

Hoppbakkane på Tryggestadbakken

Fredheim

Kvernhus (Sætra)	Geilskredbrua
Skulen	Gamlevegen med bruer (Petter Moen ?)
Konsulhuset	Sætresætredalen (tufter)
Villa Norangdal	

3.3.3.4. Sunnylvsbygda

Lakseklekkeriet	Skulesmia
Zulustenen	Krestaførhuset
Husøykloppa ?	Frøysa kraftverk (restar)
Kvernhuset i Steimsfossen	Bru på Frøysa
Gamle Åsevegen	”Museum” i Frøysadalen
Massengandersplassen (murar)	Bergly bedehus
Hellesylt kraftverk (revet) røyrgate (restar)	Gamlevegen (Rendekroken – Histeinura)
reguleringsdam, damluke.	Nyevegen murar
Skytebane i Åsane (restar)	Løe (Klastunet)
Gamlevegen med bru frå Åsane til Øye	Gamlevegen (Brekke – Vollset)
Øye bru	Flofjellvegen (Vollset – Stegholsvatnet) (naust)
Røykstova i Toregarden (der H.N. Hauge var i 1801)	Buplass ved Holedalsvatnet
Brua over Bygdaelva ved Nedstehaugen	Vindholen (Sæter)
Stabbur (Bakkjen)	Haugestølen
Kvernhus (Haugedalselva) (1 stk. godt restaurert)	Djupgjølet (Sæter)
Smier Helset	Helsetsætra (Liadalen)
Teinemur	Federalssætra
Båtstø Helsetvatnet	Nedstevassætra
Bauta ved Myrebruna	Heimsætrane
Meieri Danefossen	Holedalssætra

3.3.3.5. Rindalen/Moldskreddalen

Kvia (tufter)	Heimsætra
Utløe (Ovenfor Fløten)	Fantehenriksteinen
Bøen	Rindalsstølen
Bruene	Bygdastølen

3.3.3.6. Fjordgardane

Kvieplassen	Ljøvika
Bjørknesstøa	Kamben
Bjørkneset (Murar)	Heiefjøsen (Murar)
Lindane	Timbjørgane
Naustberget	Inste- Åkneset
Naustmiljø for Ljøen	
Postvøren	Plassen
Ljøkaia	Me- Åkneset
Postvegen (Ljøkaia – Herdalen)	Litlesætra
Ljøfossen (saga)	Yste- Åkneset
Lindetre ved Ljøvegen	Gryddevika
Nerljøen	Duken
Gamleskulen	Isflåna
Øvljøen (Murar)	Skjeret
Kleivane	Vindsneset
Beithøggane	Smalneset
Spønhaugen (Vegstubb)	Oaldsbygda

Almane	Røbben
Furneset	Nøkkebøen (Husmannsplass)
Furnesstøa	Kurlå
Furnesvika	Kurlenaustet, til nedfalls
Lundaneset	Åseneset
Nesehalsen (steinalderfunn)	Bergane, husmannsplass (murar)

3.3.4. Stranda

3.3.4.1. Stranda tettstad

Stranda sentrum med gravhaug	Murar Høylo
Villaer Urenfløten	Skuravatnet (Demning, Murar, kanaler)
Brautene	Gammal bru ved Vestborg
Saftfabrikken, Odd Fjørstad	Klopp bak Vestborg
Heimdal/brusfabrikk	Stove Bø-Olav
Smie Hansøggarden	Kvernhus i Langloelva
Skaffarøggarden	Stove Storreiten
Smie Ola Ødegård	Klopp bak ambulansestasjon
Solbakken (Bastiangarden)	Gamlevegen fra Nygarden
Lånagarden	Gamle bygg langs gamlevegen
Jogarden	Sommarfjøs/høyloer langs Hevdalsvegen
Tørkestove	Restar etter sætrevegen til Ringstadsætra
Vasskumme	Ringstadsætra
Skifabrikk Langlo	Bergesætra
Busteløe mot Skura	Langlofonna

3.3.4. 2. Strandadalen

Høylo (Sverre Drege)	• Mesætra
Gamle Dregebruna	• Rødsetstolen
Dregetunet ?	• Instesætra (Meieri)
Øvste Rystene	Røykstove Løvoll Sakrislassen
Gamle hus Nova (Skogset)	Stove på Slettvoll Petunet?
Stove Svegjerdet	Nilsatunet
Stabbur (Oddgeir Sve)	Rokkefabrikken Fjørstad
Hus (Øystein Sve)	Gamle hus på Emdal
Sve Nils steinen	Fjørstad skule
Smie (Kolbeingarden)	Lillebøen (Herdals-Jens)
Trevarefabrikk (Sigurd Habostad) Nybø	Heimfjørstadsætra
Tørkestove Gjerde	Emdalssætra
Gamlehuset Gjerde	Framfjørstadsætra
Røykstove Rødset	Sunnmørsstove Overvoll
Kvernhus Rødset	Gamle hus på Røyr
Svefonna	Sæter ovom vatnet
Habostadsætra	Utløe Røyr
Ruinavd Nysetvatnet	Herdalssætra
Bjønnasteinen ved Nysetvatnet	Tunnelinnslag Øvste Herdalsvatnet
Nes-Lars løa (Høylo)	Postvegen
Moldskreddalen (Hefte Ole Gjerde)	

- Myklebustsætra

3.3.4.3. Fursetlea

Gamletunet (Ivar Berge)	Fursetbruna
Ruinavd (Rolleiv Berge)	Kvernhus Fursetelva
Sunnmørsstove (Per Berge)	Fursetskulen
Berge Trevarefabrikk	Gamle hus ovom Rolf Furset
Furset Kraftverk	Stabbur Kjølen

Stove Høvergarden (Roger Arne)
Løe Lia
Gamle hus Øvste Lia
Andeberg (Åneberget)
Kvernhus Engeset

Stabbur (Reidar F.)
Vår/haustsæter Engesetsætra
Liasætra
Gamle Patchelhytta
Skytebane Fursetøyane

3.3.4. 4. Bygda

Freda fure Opshaug
Kvelvingsbru Uksaelva
Lieven
Kyrkjepllass (Arnljot Gaddabein)
Vikøren (Gammal fabrikk)
Kvernhus
Gamleskulen
Smithhus i Vikane
Stabbur på Skorbøen
Skorbøbruna
Kvernhus Helsem
Naustmiljø Oshammaren - Uksneset
Øykjeberget
Brukar gamle Osbruna

Kraftverk Os
Stabbur Helsem
Fabrikk Ole Helsem
Gardstun Solli
Skaugum Stemneplass
Sunnmørsstove Framhus (Kilen)
Fabrikk Framhus
Framhus gardstun
Støvset (Murar)
Gamlevegen Kjølås/Os – Drege
Lomspllassen
Vassetsætra
Uksviksætra
Smørhola

3.3.4. 5. Fausa

Kraftverket

(Synfaring seinare)

3.3.4.6. Fjordgardane

Skotungane (Espehjelle)

Liene

Lienaustet

Uraneset

3.4. Museum

Hellesylt Bygdetun
Stiftinga Familien Mjelva køyretøyutstilling
Norsk Fjordsenter
Martin Mølsæter bilverkstad

Del 2:

4. Handlingsprogram for kulturminnearbeidet i Stranda kommune 2019-2023

4.1. Hovudmål og resultatmål

4.1.1. Hovudmål

Kulturminne og kulturmiljø i Stranda kommune skal sikrast godt vern og ein god vedlikehaldssituasjon. Hovudfokus i tiltaksdelen i komande fireårsperiode vil vere objekt som er opplista i kap. 4.1. Vedlegg 1.

4.1.2. Resultatmål

- Årlege tap av freda og verneverdige kulturminne i Stranda kommune skal ikkje vere over 0,5 %
- Kulturminne og kulturmiljø i Stranda kommune skal sikrast godt vern etter plan- og bygningslova gjennom innarbeiding av omsynssoner i kommuneplanar og detaljplanar / reguleringsplanar med føresegner.
- Eigarane av kulturminne / kulturmiljø skal bli hjelpte til motivasjon, evne og vilje til nødvendig istandsetting i samarbeid med lag / organisasjonar, kommune, fylkeskommune og kulturminnefondet.

- Kulturminne registrert i kulturminneplanen utan formell vernestatus skal vurderast særskilt og enkeltvis ved søknader om tiltak på objektet.

4.2. Tiltak, generelle

4.2.1. Omsynssone

Bruke plan- og bygningslova ved neste rullering av arealdelen av kommuneplanen til å lage omsynssoner for alle kulturminne av regional og nasjonal verdi, og eit utval av kulturminne av lokal verdi.

4.2.2. Kart over kulturminna med koordinatar (Kulturminnesøk har kart)

- 4.2.3. Opprette dialog/kontakt med grunneigarar om kulturminne/-miljø i privat eige) (**Grendamøte**)
- 4.2.4. Verdivurdering, kriterium for utval - kompetansebygging

4.3. Tiltak, enkeltoobjekt,

Innleiande tekst om finansiering

Sjå vedlegg 1) Enkeltoobjekt som blir ført i tabellen må vere klarert med eigar.

Del 3:

5. Oppslagsdel

5.1 Ord og omgrep

Arkeologisk kulturminne: Automatisk freda kulturminne frå tida før 1537.

Askeladden: Den offisielle databasen over alle freda kulturminne og kulturmiljø i Noreg, i tillegg til listeførte kyrkje. Eigd og drifta av Riksantikvaren. Databasen er tilgjengeleg for offentleg forvaltning.

Automatisk freda kulturminne: Synlege og ikkje synlege arkeologiske kulturminne eldre enn 1537, erklærte ståande byggverk frå perioden 1537-1650, samiske kulturminne eldre enn 100 år og skipsfunn eldre enn 100 år.

Bevaringsverdig: Kulturminne / kulturmiljø som oppfyller fleire kriterium for vern og dermed bør bevarast på ein eller annan måte. Brukt synonymt med verneverdig.

Faste kulturminne: Kulturminne som er fysisk forankra til grunnen.

Formminne: Var mellom 1951 og 1992 nemning på automatisk freda kulturminne frå tida før 1537.

Forskriftsfreda: Byggverk, anlegg og område i statens eige som er freda ved å vedta forskrift om freding, jf. kml § 22 a.

Freda: Verna gjennom særlover som bl.a. kulturminnelova og naturvernlova.

Immaterielle kulturminne: Ikkje-materielle kulturminne, som f.eks. musikk, eventyr, stadnamn.

Konservere: Ta vare på så mykje som muleg av bygningens historiske verdi og kjeldeverdi.

Kriterium: Kjenneteikn, vurderingsgrunnlag. Brukt ved grunngjeving og vurdering av verneverdi.

Kulturarv: Femnar om eit breitt spekter av materiell og immateriell arv frå tidlegare tider. Er i denne planen brukt om faste kulturminne i det fysiske miljøet.

Kulturlandskap: Eit kulturpåverka landskap, forma av samspelet mellom naturgrunnlaget og menneskeleg verksemd. Kulturlandskapet speglar naturvilkår, samfunnsforhold og historie. Det har vore mest vanleg å bruke omgrepet i samband med landbruk.

Kulturmiljø: «Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng » (Kml § 2). Kulturmiljø blir brukt både om kulturlandskap med gardsanlegg og andre kulturminne, og om bygningsmiljø, tettstader og byområde.

Kulturminne: «Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til» (Kml § 2). Definisjonen omfattar alt som er skapt av menneske, frå dei første helleristningane og buplassane til dei nyaste byggverka. Ordet kulturminne åleine seier ikkje noko om kor verdfullt eit kulturminne er.

Kulturminneforvalting: Det offentlege kulturminnevernet.

Kulturminnevern: Nemning på all aktivitet som har som mål å verne kulturminne.

Kulturminnevern er ein del av det overgripande miljøvernet.

Kulturvern: Vern av immaterielle og materielle overleveringar om levesett, kultur og historie.

Lause kulturminne: Kulturminne som ikkje er festa til grunnen, som f.eks. gjenstandar og

reiskapar.

Kulturminne frå nyare tid: Kulturminne frå tida etter reformasjonen i 1537 og fram til i dag.

Regional kulturminneforvaltning: Fylkeskommunen er regional kulturminneforvalting. Fylkeskommunen har delegert mynde frå Riksantikvaren for delar av kulturminnelova, og er då regional kulturminnemynde.

Restaurering: Heilt eller delvis tilbakeføring av bygningar, bruer, vegar, monument, gjenstandar m.m., til ein tidlegare tilstand.

Ved restaurering må ein velje kva for tidspunkt kulturminnet skal førast tilbake til. Fagfolk med antikvarisk bakgrunn, vil kunne vurdere kva for tiltak ein bør setje i verk for kvart enkelt kulturminne.

SEFRAK – registeret: Landsdekkande register for faste kulturminne yngre enn 1537 og eldre enn 1900.

Inneheld inga vurdering av verneverdi. Det elektroniske SEFRAK - registeret er kopla saman med bygningsdelen i Statens kartverks eigedomssregister GAB og GIS - link, som er tilgjengeleg for kommunane

Vedtaksfreda Byggverk: anlegg og område som er freda ved vedtak etter kml §§ 15, 19 eller 20.

Vern: Arbeid for å ta vare på kulturminne formelt eller praktisk. Blir brukt synonymt med bevaring.

Verneverdig: Blir brukt om kulturminne og kulturmiljø som ein bør ta vare på, på ein eller annan måte.

Nemninga i seg sjølv gir ikkje noko formelt vern og seier ingenting om korleis kulturminnet eller kulturmiljøet bør vernast.

5.2. Rammer - Lovverk som regulerer planarbeidet (**Få hjelp av planforum**)

5.3. Eksisterande register for kulturminne *husk kyrkjene (Regional kulturminneplan)*(**Kåre ordner**)

5.4. Kulturminne som ikkje er omfatta av planen

Lause kulturminne og gjenstandar (**Skriv en tekst om at dette ikkje er med i planen**)

5.5. Sentrale aktørar i kulturminnevernet (**Kåre skriv**) **Kva rolle har Fjordsenteret?** (Terje/Brit)

5.6. Korleis verne?

Det er tre sentrale verkemiddel i kulturminnevernet. Dette er :

- Juridiske verkemiddel
- Økonomiske verkemiddel
- Rådgiving

Juridiske verkemiddel i kulturminnevernet

A. Lov om kulturminne

Lova fastset at alle kulturminne eldre enn 1537 er automatisk freda og gir heimel til vedtaksfreda yngre kulturminne og kulturmiljø. Fylkeskommunen har delegert mynde til å gjere vedtak om mellombels freding og gi dispensasjonar i høve til vedtaksfreda bygningar og anlegg.

B. Plan- og bygningslova

Som planmyndigkeit får kommunane ei sentral rolle i forvaltinga av kulturarven. Plan- og bygningslova gir heimel til å sette av areal til omsynssoner for å ta vare på kulturminne og kulturmiljø. Lova har i § 31-1 heimel til å stille krav til bevaring av eksteriør på verneverdige bygningar og § 29-2 omhandlar visuelle kvalitetar i seg sjølv og i høve til omgivnadane. Fylkeskommunen si rolle i høve til slike saker er å vere fagleg rådgivar.

Rådgjeving

Fylkeskonservatoren har spesialkompetanse innan bygningsvern og Fylkesmannen det same innan kulturlandskapsskjøtsel. I tillegg har dei nærleik og oversikt over lokale forhold, og gir råd til kommunar og tiltakshavarar.

Restaureringshandverkarar med antikvarisk kompetanse.

Økonomiske verkemiddel

Er opplista m.a. i Regional delplan for kulturminne av regional og nasjonal verdi (**s 23.???**)

5.7. Ordforklaringar i lovverket

Ordforklaringar er ei alfabetisk liste med forklaring på sentrale ord som ofte blir brukt i kulturminneforvaltinga.

Anlegg

Omgrepet vert brukt innan kulturminneforvaltinga om ei gruppe bygningar med tilhøyrande areal, for eksempel gardsanlegg, byanlegg eller fabrikkanlegg. Det vert og brukt om byggverk og konstruksjonar som ikkje nødvendigvis inkluderer bygningar, for eksempel veg, bru, tunnel eller grøntanlegg. Når det gjeld arkeologiske kulturminne ligg anlegga ofte under markoverflata.

Antikvariske retningsliner

Retningsliner som ein skal følgje ved tiltak på verna kulturminne. Dei kan vere overordna og generelle, og/eller utforma spesielt for kvart einskilt kulturminne. Retningslinene kan for eksempel innebera krav om bruk av tradisjonelle materiale, utføring og teknikkar og bruk av handverkarar med kunnskap om arbeid med verna kulturminne. I tillegg kan det vere avgrensingar på kva som kan skiftast eller verta fjerna frå kulturminnet.

Arkeologisk kulturminne

Fysiske spor og leivningar etter tidlegare tiders liv og arbeid, der utgraving og dokumentasjon utgjer hovudkjeldene til kunnskapen vår om og oppleving av fortidas samfunn.

Autentisitet

Autentisitet er eit omgrep som blir bruk om kor ekte og /eller opprinnelig objektet er. Autentisitet må alltid sjåast i forhold til noko, for eksempel tidsperiode, stilart, materialbruk eller byggemåte.

Automatisk freda kulturminne

Eit kulturminne som er freda direkte etter lov, utan særskilt vedtak.

Kulturminne som er automatisk freda:

- faste kulturminne frå før 1537
- samiske faste kulturminne eldre enn 100 år
- ståande byggverk med erklært opphav frå perioden 1537-1649
- faste og lause kulturminne på Svalbard frå før 1946. I tillegg er det vedtak for nokre typar kulturminne.
(Sjå svalbardmiljølova)
(Skipfunn eldre enn 100 år er verna etter eigne reglar i kulturminnelova.)

Bergkunst

Bilete og symbol som er hogde, slipte eller måla på berg. Bergkunst finn vi i Noreg som helleristningar, slipte bergbilete, hole- eller hellemåleri.

Bevaringsverdig kulturminne

sjå Verneverdig kulturminne.

Dispensasjon

Fritak frå, i eit enkelt tilfelle, å følgje ei lov, eit vedtak eller ei forskrift. Innan kulturminneforvaltinga inneber dette:

- dispensasjon frå automatisk freding, dvs. at det vert tillate inngrep i eller ved det automatisk freda kulturminnet
- dispensasjon frå vedtaksfreding, dvs. at det blir gjort unnatak frå fredinga for tiltak som ikkje medfører vesentlege inngrep i kulturminnet
- dispensasjon frå vern gjennom plan- og bygningslova, dvs. at kommunane gjer unnatak frå planavgjerder om vern

Fast kulturminne

Nemninga blir brukt om kulturminne som er jord- eller stadfaste. Funn av gjenstandar inngår som delar av eit fast kulturminne så lenge dei ligg i jorda eller under vatn.

Forskriftsfreda kulturminne eller kulturmiljø

Nemninga blir brukt om kulturminne som er freda ved forskrift og ikkje ved enkeltvedtak. Dette gjeld

bygningar og anlegg som er omfatta av ein statleg verneplan, og som var i statleg eige då dei vart freda. Dette gjeld og kulturmiljø. Forskriftsfreding er ein enklare prosedyre enn freding ved hjelp av enkeltvedtak.

Freda kulturmiljø

Eit kulturmiljø som myndighetene gir så stor verdi at det må takast vare på for ettertida.

Ei freding er den strengaste forma for vern. Freding vil seie at inngrep/endringar må godkjennast av myndighetene. Lovene som blir brukte ved freding i dag, er kulturminnelova og svalbardmiljølova.

Freda kulturminne

Eit kulturminne som myndighetene gir så stor verdi at det må sikrast for ettertida. Eit feda kulturminne er automatisk feda eller vedtaksfreda.

Ei freding er den strengaste forma for vern. Det vil seie at inngrep/endringar må godkjennast av myndighetene. Lovene som blir brukte ved freding i dag, er kulturminnelova og svalbardmiljølova.

Grøntanlegg

Areal som hovudsakleg er opparbeida med vegetasjonsdekte flater, mellom anna for sport-, rekreasjon- eller prydformål.

Immateriell kulturarv

Immateriell kulturarv betyr praksis, framstillingar, uttrykk, kunnskap og ferdigheiter. For kulturminneforvaltinga er den immaterielle kulturarven knytta til det vi ikkje kan ta på ved eit kulturminne. Dette gjeld til dømes tru, tradisjonar, sagn og hendingar.

Istandsetting

Reparasjonsarbeid for å få ein bygning, del av ein bygning eller eit anna objekt opp på eit ordinært vedlikehaldsnivå, slik at berre vanleg vedlikehald vil vere nødvendig seinare.

Ei antikvarisk istandsetting inneber at reparasjonen blir basert på bruk av materiale og teknikkar tilpassa bygningen eller anlegget sin eigenart.

Konservering

Konservering av eit kulturminne tyder at ein sikrar det så godt som mogeleg mot øydeleggingar. Desse øydeleggingane kan vere på grunn av naturleg nedbrytning eller menneskelege inngrep. For bygningar brukar ein vanlegvis ordet istandsetting.

Krigens kulturminne

Materielle og immaterielle kulturminne etter andre verdskrig og okkupasjonen.

Kulturarv

Samlenamn for materiell og immateriell kultur.

Namnet kulturarv blir særleg brukt i samarbeidet mellom kulturminneforvaltinga, arkivverket og museumssektoren, saman med kommunane og lokale lag og foreiningar.

Kulturlandskap

Alt landskap som er påverka av menneske. Ordet blir brukt når det blir fokusert på den menneskelege påverknaden av landskapet, og særleg ofte om jordbrukslandskap.

Kulturmiljø

Eit område der kulturminne inngår som del av ein større heilskap eller samanheng. Naturelement med kulturhistorisk verdi kan vere ein del av eit kulturmiljø.

Kulturmiljø kan for eksempel vere eit byområde, ei setergrend, eit fiskevær eller eit industriområde med fabrikkar og bustader.

Kulturminne

Kulturminne er alle spor etter menneska sine liv og virke i det fysiske miljøet. Omgrepene omfattar også stader det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til. Naturelement som har kulturhistorisk verdi er òg kulturminne, eller kan inngå som del av eit kulturminne.

Kulturminne kan for eksempel vere bygningar, hagar, gravhaugar, helleristningar, båtar eller vegfar. Desse kan vere frå tidlegare tider eller frå vår eiga tid. Vi skiller mellom lause og faste kulturminne.

Kulturminneverdi

Verdi som blir tillagt eit kulturminne. Forvaltninga, organisasjonar, eigarar, brukarar eller andre kan vurdere kulturminnets verdi på ulike måtar. Verdivurderinga kan endrast over tid.

Kulturminneforvaltinga deler gjerne verdiane inn i tre grupper: kunnskapsverdiar, opplevelsesverdiar og bruksverdiar.

Landskap

Samlenamn på våre omgivnader som ligg utandørs, både naturgitte og menneskeskapte. Landskapet er forma av samspelet mellom mennesket og naturen.

Namnet omfattar alle typar landskap, som for eksempel jordbrukslandskap, industrilandskap, kystlandskap, bylandskap og fjellandskap.

Laust kulturminne

Nemninga blir brukt om kulturminne som er flyttbare.

Listeført kulturminne

Eit kulturminne som etter ei kulturhistorisk vurdering er identifisert som verneverdig og oppført på ei liste over objekt som skal forvaltast på ein nærmare definert måte. Både kulturminne som er formelt vernat (ved lov eller forskrift) og kulturminne utan formelt vern kan vere listeførte.

Eksempel på listeføring er NB!registeret, Liste over særleg verneverdige kyrkjer, Landsverneplanenes vernekasse 2, Fartøyvernlista og Gul liste frå Byantikvaren i Oslo.

Lokal verdi

Verdi som blir tillagt kulturminne eller kulturmiljø knytt til lokal verksemeld og historie.

Eit kulturminne av lokal verdi kan også få regional og/eller nasjonal verdi.

Miljøovervaking

Ei systematisk innsamling av data ved hjelp av etterprøvbare metodar, som baserer seg på hypotesar om samanhengen mellom årsak og verknad. Overvakinga omfattar både påverknad, effektar og miljøtilstand. Målet er å dokumentere miljøtilstanden og utviklinga av denne.

Motsegn

Riksantikvaren, fylkeskommunane, Sametinget og ei rekke andre styresmakter kan fremje motsegn, det vil seie ein protest eller innvending mot forslag til arealplanar etter plan- og bygningslova. Så lenge det finnест ei motmæle, kan kommunen ikkje vedta endeleg plan.

Nasjonal interesse

I kulturminneforvaltinga blir omgrepene særleg brukt i verdisettingsprosessar i arbeid med plan- og bygningslova. Det markerer at kulturminneverdiar på nasjonalt nivå kan vere involvert.

Nasjonal verdi

Verdi som blir tillagt kulturminne eller kulturmiljø knytt til viktige fasar og forhold i landets historie. Eit kulturminne av nasjonal verdi kan også få regional og/eller lokal verdi.

Naturlandskap

Omgrepet blir brukt om landskap med liten grad av menneskeskapt påverknad. Nemninga blir også brukt når ein ynskjer å rette fokus mot landskapets geologiske og biologiske innhald.

Nyare tids kulturminne

Kulturminne som er datert til 1537 eller seinare. Ei anna nemning som òg kan brukast, er etterreformatorisk kulturminne.

Regional verdi

Verdi som blir tillagt kulturminne eller kulturmiljø knytt til regional verksemد og historie. Eit kulturminne av regional verdi kan også få nasjonal og/eller lokal verdi.

Representativitet

At eitt eller eit utval kulturminne er representativt, betyr at det er typisk eller karakteristisk for ei større gruppe kulturminne. Omgrepet blir brukt ved samanlikning med andre kulturminne.

Restaurering

Restaurering tyder å heilt eller delvis tilbakeføre ein bygning eller gjenstand til ein tidlegare tilstand. Ved restaurering må ein velje kva tidspunkt kulturminnet skal tilbakeførast til. Det kan vere slik det var då det vart laga eller oppført, slik det var på eit seinare tidspunkt eller ein kombinasjon av ulike stadium.

SEFRAK-bygning

Nemninga blir brukt om bygningar som blei registrerte i regi av SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminne) i åra 1975-1995. Registreringane omfattar i prinsippet alle bygningar som er bygde før 1900, men i enkelte område vart grensa sett noko lenger fram i tid, for eksempel i Finnmark (alle bygningar før 1945.) Det einaste kriteriet for registrering var alder på bygningen.

Sikring

Sikring vil seie alle tiltak for å verne kulturminne og kulturmiljø mot skade og tap. Sikring kan mellom anna dekkje istandsetjing, vedlikehald og skjøtsel, dokumentasjon og juridiske tiltak. Sikring kan også skje ved arkeologisk utgraving for å ta vare på kunnskapsverdien til kulturminnet.

Skipfunn

Nemninga blir brukt om gamle båtar som er meir enn hundre år gamle, skipsskrog, tilbehør, last og alt anna som har vore om bord. Skipfunn er verna etter eigne reglar i kulturminnelova.

Skjøtsel

Regelmessig vedlikehaldstiltak, for eksempel pleie av vegetasjon for å ta vare på eit kulturminne og/eller eit kulturmiljø. Vedlikehald av eventuelle skilt, stiar og rampar går òg inn i skjøtselomgrepet.

Tiltakshavar

Ein tiltakshavar er den som har det overordna juridiske ansvaret for gjennomføring av tiltak.

Universell utforming

Innan kulturminneforvaltinga inneber universell utforming at kulturminnet blir gjort tilgjengeleg for flest mogeleg. Dette inneber tilrettelegging for besøk og/eller tilrettelagd formidling av kulturminnet sin kunnskaps- og opplevingsverdi.

Vedlikehald

Rutinemessig arbeid for å hindre forfall på grunn av jamn og normal slitasje.

Vedtaksfreda kulturminne

Eit vedtaksfreda kulturminne blir i dag freda gjennom vedtak etter kulturminnelova eller svalbardmiljølova. Vedtaksfredingar etter kulturminnelova kan omfatte alle typar kulturminne yngre enn

1537, ståande byggverk yngre enn 1649, kulturmiljø og farty. Vedtaksfredingar etter svalbardmiljølova kan omfatte kulturminne yngre enn 1945.

Verdsarv

Kultury og/eller naturarv som er innskriven på UNESCO si verdsarvliste. Verdsarvstadene utgjer ein felles arv som er umissande for menneske, på tvers av landegrensene.

Verdiskaping

Verdiskaping er bruk av kunnskap, kapital og/eller arbeid med føremål å skape økonomiske verdiar. Meir presist vert omgrepet verdiskaping brukt om den verdiaukinga eit (uferdig) produkt eller ei teneste får i kvart ledd av produksjonsprosessen eller verdikjeda, der verdiskapinga er tilleggsverdien kvart ledd, eller kvar verksemd, gir produktet eller tenesta.

Verna kulturminne

Eit kulturminne som er verna ved lov eller andre verkemiddel. Dei viktigaste lovene er kulturminnelova, plan- og bygningslova, kyrkjelova, svalbardmiljølova og naturmangfaldlova. Andre verkemiddel for vern er statlege verneplanar, kyrkjerundskrivet, avtaler, listeføring, tilskotsordningar med meir.

Verneverdi

sjå Kulturminneverdi.

Verneverdig kulturminne

Eit verneverdig eller bevaringsverdig kulturminne er eit kulturminne som har gjennomgått ei kulturhistorisk vurdering og er identifisert som verneverdig. Nemningane verneverdig og bevaringsverdig tyder det same og blir brukte om kvar andre. Dei mest verneverdige kulturminna er av nasjonal verdi. Det er først og fremst desse som blir freda etter kulturminnelova. Kulturminne kan også ha regional eller lokal verdi. Normalt vil det vere kommunane som sikrar vern av slike kulturminne ved hjelp av plan- og bygningslova. Ein annan måte å markere at eit kulturminne er verneverdig på, er listeføring. Dei fleste verneverdige kulturminne er ikkje formelt verna etter kulturminnelova eller plan- og bygningslova. Mange blir likevel tekne vare på fordi dei blir oppfatta som verdifulle av eigarar og brukarar.

5.8. Verdsetting av kulturminne og kulturmiljø (Må utførast av kompetente fagfolk).

5.9. Kjelder:

År	Tittel	Forfattar - redaktør	Utgjevar
1905	Geiranger En beskrivelse i bilde	Edv. R. Hole	Grondahls & Søns Bogtrykkeri
1914	Stranda I, Eit minneskrift til Grunnlova 100 år	Jørgen Gjærde	
1918	Stranda Ungdomslag 25 år	Jørgen Gjærde	
1922	Folkeminne frå Sunnmøre bind I	Jørgen Gjerdning *	
1932	Folkeminne frå Sunnmøre bind II	Jørgen Gjerdning	
1935	Øydebruk i Sunnylven og Geiranger	Jørgen Gjerdning	Eige Forlag
1937	Stranda kommune 1837 - 1937	Jørgen Gjerdning - m. fl.	
1938	Kyrkjene i Stranda	Jørgen Gjerdning	
1938	Minner og opplevelser gjennom 88 år	M. Syltevig	
1944	Slektsboka for Gjørvaætta, Steffågarda	Ole Gjørvad	
1949	Sunnylven og Geiranger I	P.A. Lillebø	
1954	Stranda Bygdebok I, Gard og grend	Gerhard Kjølås	
1961	Stranda Bygdebok II, Liv og Lagnad	Gerhard Kjølås	
1962	Sunnmøre. Reisehåndbok. Åles.-Sunnm. Turistf.	Kristofer Randers	
1962	Veganlegget Stranda - Sunnylven	Kommunane	

1964	Stranda Idrettslag 50 år	Asbjørn Gjærde - Ove Langlo
1968	Stranda Ungdomslag 75 år	Asbjørn Gjærde - Harald Kjølås
1972	Sunnylven og Geiranger II, Fyrste utgåve	Sunnylven sogen., Erling Hole m.fl.
1977	Frå farne tider	Petter S. Dyrkorn
1980	Menneske vi møtte	Sakarias Ansok
1981	Eg minnest så mangt	Petter S. Dyrkorn
1984	Fra de første fotefar. Sunnmøres forhistorie.	S.Indrelid - S.Ugelvik Larsen
1985	Liabygda. Lokalhistorisk hefte. Kommunikasjon	Sakarias Ansok
1987	Stranda Arbeidarparti 50 år 1937 - 1987	
1989	Jubileumshefte Geirangervegen 100 år	Statens vegvesen
1990	Stranda - Industri og samfunn	Asbjørn Gjærde
1991	Livsminne 1862 - 1948.	Jon L. Flydahl
1991	Stadnamn i Geiranger	Lars Ørjasæter
1992	Eld som slokna	Sakarias Ansok
1992	Geiranger kyrkje 150 år	Soknerådet ?
1993	Stranda Ungdomslag 100 år	Asbjørn Gjærde
1993	Sunnylven og Geiranger II, Andre utgåve	Torleif Hauso m.fl.
1994	I balansepunktet. Sunnmøres historie 800 - 1660	Stein Ugelvik Larsen - Jarle Sulebust
1994	Lagnader langs fjorden	Oddgeir Bruaset
1995	For noen tiår siden	Magne Flem, Kjølås/Skarbøvik
1995	Storfjordens venner 20 år ?	Helge Søvik
1995	Stranda Skyttarlag 100 år	Kåre Stadheim
1996	Fjorden fjellet og folket	Arild Flydal
1996	Stranda Bygdebok III A og B	Boknemnd Harald Berge m.fl.
1996	Stranda Ernergiverk 1919 - 1996	
1996	Vegar før vegar var II	Ragnar Standal
1997	Seterdrift i Moldskreddalen	Ole Gjerde
1999	Gardane langs Storfjorden	Harald Kjølås
1999	Stranda Vidaregåande skule 25 år. 1974 - 1999	Trygve Langlo
1999	Sunnylven og Geiranger I, ny utgåve	Bygdesogenemnda Harald Berge m.fl.
2000	Far etter folk	Sakarias Ansok
2000	Om samferdsel i Møre og Romsdal del II	Arne Inge Torvik m.fl.
2001	Geiranger, Juvel i fjordlandet	Oddgeir Bruaset / Arne Aasheim
2004	Fjordfolket	Arild Flydal
2004	Geiranger - Levande historier og natur	Gertrude M. March
2005	Slektsbok for Torsteinbr. på Øvstegard i Oaldsb.	Tor Myklebust
2005	Gardane langs Storfjorden	Harald Kjølås
2006	Geiranger, Norway, Ei god historie	Marit Mjelva Henden
2007	Geiranger Skysslag 100 år	Leif Vinje m.fl.
2007	Dei gav oss ein arv	Bergljot Engeset
2007	Den gamle Sunnmørsjula	Sissel Brunstad, John Roald Pettersen
2009	Sunnylven kyrkje 1859 - 2009	Skriftnemd.
2010	70 sætreturar på Sunnmøre	Sissel Brunstad, John Roald Pettersen
2010	De første turistskipene.	Kåre Aasebø
2011	A.M.Liaan 150 år. Fra pionerbedrift til ny bydel.	Harald Kjølås
2011	Fjordheimen	Arild Flydal
2011	Fjordheimen av Arild Flydal	Arild Flydal
2011	Minne frå livet	Elna Bjørkedal
2011	Ole Solbakken	Asbjørn Gjærde

2014	Stranda Idrettslag 100 år	Helge Søvik
2015	Med hjarte for arven	Asgeir Kvernberg red., Språksmia AS
2015	Unge Sabotørar	Knut Frøysa - Arne Inge Tryggestad
2016	Distriktsjordmødrene	
2016	Folket langs Storfjorden	Oddgeir Bruaset
2016	Fotoarkiv, 5000 foto	Stranda Sogelag
1779	Beskrivelse over Fogderiet Søndmør. Bind 1 og 2	Hans Strøm
2017	Storfjordkalenderen 1995 - 2017	Harald Kjølås
År	Stranda Møbelarbeiderforening 1950 - 2000	
2017	Bygdeminne 1983 - 2017	Lokale skrivrarar
2001	Doktor Torgersen	Bergljot Engeset
	Gavlen	
	Hefta frå Skulekontoret	Otto H. Overvoll, Harald Sørheim
	Hellesyrt Bygdetun. Gardssoge	Karl Johan Øie
	Indre Sunnmøre Branntrygdelag 1859 - 1959	
	Krig og Fred	Harald Berge
	Minner frå Oaldsbygda	Øvstegård, Vestre ?
	På barndoms vegar	Asbjørg Syltevik
	Segn	Peder Fylling
	Slik eg minnest det	Jorunn Øvstegård Berg
	Stranda Kyrkje 150 år	Ivar B. Berge m.fl.
	Stranda. Postkort	Jon Dale
	Stranda. Teikning	Jon Dale
	Sve-Nils boka	
	Vartid 1995	Astor Furseth
	Der nokon kunne bu – om Lundaneset	Oddvin Lundanes
	Undervisningshefte 1985 Liabygda	Lokalhistorisk hefte med hovudvekt på kommunikasjon

* Jørgen Gjerding tok i bruk etternamnet Gjerding ca. 1920. Før det hadde han etternamnet Gjerde, som av og til blei skrivd Gjærde.

5.10. Oversikt over tema i årsskrifta frå Stranda Sogelag , sjå vedlegg 2)